№ 275 ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 13 — 1908 — ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 13 № 275

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրւում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1909 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի։

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն ևմիևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրած հասցէն)։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Եփեմիա Գերասիմեան Փրիդոնեանց և Անանիա Գերասիմեան Հաղարապետեանց խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին իրանց սիրելի եղբօր՝

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահվան մասին։ Հոգեհանգիստը՝ շաբաթ, երեկ. ժ. 6-ին։ Նեմեցկայա փ., տ. Երմոլովի № 6։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ամսիս 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին։ Թաղումը Վանքի բակում։ 3—2

Վարվառէ Զուրաբեան Վարդանեան՝ իր ամուսնու հետ, Սոֆիա Զուրաբեան Բուդուղեան՝ իր ամուսնու հետ և Գերասիմ Զուրաբեան Ջոհրաբեանց՝ իր ամուսնու հետ ցաւով յայտնում են իրանց թանգագին հօրեղբայր

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 8-ին։
Հոգեհանգիստը՝ շաբաթ, երեկ. ժամը 6-ին։ Նեմեցկայա փող., տուն Երմոլովի № 6։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ամսիս 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին։ Թաղումը Վանքի բակում։ 3—2

ՄԻՆԱՍ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ՍՈՒԼԽԱՆԵԱՆՑԸ իր ընտանիքով սրտի բուռն կսկիծով յայտնում է՝ «Ջոհրաբեան-Սուլխանեանց» Առևտրական Տան անդամ՝ իր երկարամեայ գործակից թանգագին ընկեր՝

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ամսիս 14-ին, ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Նեմեցկայա փ., № 6) դէպի Վանքի մայր եկեղեցին։ Թաղումը Վանքի բակում։ 2—2

Մայկօ Արզումանեան Ահարոնեանցը իր որդիներով—Արշակ, Շուշանիկ, Սոնիա— և Ալէքսանդր Գրիգորեանցը խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին ու ծանօթներին՝ առաջինը իր ամուսնու, երկրորդները իրանց հօր, իսկ երրորդը իր փեսայի՝

ԱՂԱՋԱՆ ՕՍԷՓԵԱՆ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, դեկտեմբերի 9-ին։ Հոգեհանգիստը շաբաթ, դեկտ. 13-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, իսկ յուղարկաւորութիւնը կիրակի, դեկտ. 14-ին, իր բնակարանից (Հաւլաբար, Լազարեվսկի փ., № 18, սեփ. տ.) դէպի Էջմիածնեցոց եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 1—1

Դեկտեմբերի 23-ի յոբելեանի առիթով
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
25-ԱՄԵԱԿ „ԱՂԲԻՒՐ" ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ
I. ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ, II. „ԱՂԲԻՒՐԸ" 25 ՏԱՐՎԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
Կազմեց Նար-Դոս, բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանի առաջաբանով
ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և յոբելեանական յանձնաժողովի նախագահ բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանին՝ Առաջին ժասնաւոր հիւանդանոց։
(շ. ե. հ.) (տո.) 10—8

Ս. Պ. ԵԳԻԳԱՐԲԵԱՆՑԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ Է
ԱՒՏՕՄՕԲԻԼԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՍՂՆԱԽԻ ՄԻՋԵՒ

Թիֆլիսից և Սղնախից դուրս գալը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 8-ին։ Տոմսակի գինն է 5 րուբլի։ Տոմսակները տրվում, նոյնպէս և նրանց համար վաղօրօք առաջագրութիւններ վերցվում են Թիֆլիսում, բազգօնայա պօստին կից՝ գըլխաւոր գրասենեակում, և Հաւլաբարում—Կախեթինսկի հրապարակ, տ. Պօրակօվի։ Սղնախում—պօստային կայարանում։
(շ. կ. ե.) (տ.) 5—1

Վաճառւում են Բագուի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան
հետևեալ հրատարակութիւնները.
Ա. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը», գինը 35 կ., կամ 1 ֆրանկ։
Կ. Մ.-Շահնազարեանի «Փնջիկ», նուէր մանուկներին, գինը 15 կ., կամ 40 սանտիմ։
Յ. Թումանեանի «Բանաստեղծութիւններ», գինը 1 ր., կամ 2 ֆր. 70 սանտիմ։
Վ. Հիւգոյի «Էռնանի», թարգմ. Յ. Տէր-Գէորգեանի, գինը 60 կ., կամ 1 ֆր. 60 սանտիմ։
Շուտով լոյս կը տեսնի «Հայ բանաստեղծներ», կազմեց Յ. Քաջազնունի։
Մամուլի տակ են՝ Ս. Վ. Ամատունու «Հայոց բառ ու բան», Ա. Բեօկլէյի «Գիտութեան կախարդական աշխարհում», թարգմ. Ս. Մ.-Շահնազարեանի, Վ. Փափազեանի «Երկեր», Դիկկենսի «Կօպպերֆիլդ», թարգմ. անգլիերէնից Մ.-Ջհանեանցի։
25 օրինակից աւել գնողներին 20% զեղչ։
Դիմել՝ Баку, Совѣтъ Съѣзда, Е. Ф. Тагіаносянъ. Bacou, Sovete Siezda, E. Tagianossian.
(օ. մ.) տո. 5—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Շաբաթ, դեկտեմբերի 13-ին
կը կայանայ
Պարահանդէս Մասկարադ
կօնցերտային բաժանմունքով, սինեմատօգրաֆով, հռչակաւոր ֆակիր Հաջի-Ղարիբ Ֆօտի սէանսներով և Ջութակային օրկեստրով Ի. Ֆիդելմանի ղեկավարութեամբ։
Տոմսակները դիմակների համար կը տրվեն անձամբ անդամներին և կանդիդատներին ժողովարանի շվէյցարի ձեռքով, 50 կ. վճարով, ամեն օր, ցերեկվայ 10—2 ժամը և երեկոյեան 7—12 ժամը։
Մուտքը նախագահին և գահին թոյլատրվում է պ. պ. զինւորականներին համազգեստով, ոչ զինւորականներին՝ սև սիւրտուկով, իսկ տեղացիներին՝ ազգային տարազով։ Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքով։
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 9-ին։
(11, 13) տ. 2—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. Գ. Դաճիէլ-Բէկ
Ընդունելութիւնը } Առաւօտեան 10—2 ժ. Երեկոյեան 4—6 ժ.
Հասցէ՝ Ртищевская ул., № 7.
(չ. շ.) տ. 50—30

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ԱՆԳԱՄ

Ոչ մի ժամանակ հասարակութեան մէջ գործող մարդիկ այնքան տարատ և լքված տրամադրութեան մէջ չեն եղել, որքան այժմ, բայց գուցէ երբեք էլ այնքան զգալի չէ եղել անտեսական և հասարակական կեանքի բարենորոգութեան կարիքը, որքան այժմ։

Նահապետական և աւանդական կեանքի ցուցումները այլ ևս բաւարարութիւն չեն տալիս մեր ժողովրդին։ Նա տեսնում է, ինչպէս խախտվում են նրա հին հասկացողութիւնների ապաւանքները և քայքայվում է նրա բարօրութիւնը։

Ներկան անբաւարար է—այդ նա գիտակցում է։

Բայց ինչ պէտք է անել կեանքի բարւոքման համար—այդ նա չը գիտէ։

Եւ այն միջոցին, երբ ժողովրդին հարկաւոր են նրա ղեկավարների առաջնորդող ցուցումները և հեղինակաւոր խնդիրները, երբ անհրաժեշտութիւն է զգացւում եռանդուն գործողների լեգիոնների երևալուն, մենք նկատում ենք ընդհակառակը, որ հասարակական ասպարէզի վրա ոչ միայն չեն երևում ձեռնհաս գործողներ, այլ և եղած գործողների շարքերը նօսրանում են։

Ցաւալի և խորապէս ցաւալի է, որ ժողովրդական կարիքի գաղափարը չէ զգացւում այն ոյժով և լրջութեամբ, որ անհրաժեշտ է, որպէսզի հանդէս գային անձնուէր գործողների ամբողջ շարքեր իրական գործունէութեան ասպարէզում։

Մենք, իբրև հասարակական օրգանի ներկայացուցիչ, անդադար յիշեցրել ենք հասարակութեանը իր ժամանակակից կարիքների և հասարակական գործողներին իրանց պարտականութիւնների մասին, գգուշացնելով իւրաքանչիւրին, որ ամեն կերպ պէտք է մաքառել թմրութեան և հիասթափութեան մղձաւանջի դէմ, որը ճնշող և քայքայող իր ազդեցութեամբ սպառնում է կանգնեցնել հասարակական առաջադիմութեան գործը ժողովրդի մէջ։

Եթէ մենք, գիտակից տարրերս, չը գինվենք կուլտուրական գործունէութեան ուժեղ միջոցներով և չը համակենք ժողովրդական զանգուածը շինարար գործունէութեան մի ոգևորված ներշնչումով, մենք անկարող կը լինենք մեր ժողովրդին բարձրացնել այն անկեալ և անմխիթար վիճակից, որի մէջ նա գտնվում է։

Ժողովուրդը կարիք ունի մտաւոր զարգացման, բարոյական մխիթարութիւնների և տնտեսական բարօրութեան նպաստող ցուցումների։

Այդ կարիքին բաւարարութիւն տալը անյետաձգելի մի պարտաւորութիւն է—հասարակութեան պարտաւորութիւն, մեր սերնդի պարտաւորութիւնը։

Այդ պարտաւորութեան զգացմունքը թոյլ է մեր գործողների շարքերում։

Եւ անհրաժեշտութիւն կայ յաճախ յիշեցնել նրա մասին։

Մի շարք նորագոյն փաստեր մեզ դրդում են յիշեցնելու այդ պարտաւորութեան մասին։

Եւ անշուշտ մեր հասարակական գործողները պէտք է լուրջ կերպով կանգ առնեն այդ պարտաւորութեանը իրականացում տալու։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 11 դեկտեմբերի

Երեկոյեան 9 ժամին քաղաքային դումայի Ալէքսանդրեան դահլիճում բացվեց առաջին համառուսական կանանց կօնգրէսը։ Ներկայ էին զանազան իգական դաշնակցութիւնների և կազմակերպութիւնների 2000 ից աւելի ներկայացուցչուհիներ։ Նախագահում էր Բէլօկօնսկայա։ Կարդացվեցին պատգամաւորութիւնների միջոցով մայրաքաղաքի և գաւառների զանազան կրթական հիմնարկութիւնների շնորհաւորութիւնները, Կիևի, Բագուի, Ռօստովի և Սարատովի կանանց դաշնակցութիւնների, կանանց կլուբների, ընկերութիւնների ուղերձները։ Պետերբուրգի քաղաքային վարչութիւնից ողջունեց համաժողովին քաղաքագլուխ Ռէզցօվ։ Ապա կարդացվեցին Ռուսաստանի և օտար պետութիւնների կանանց և այլ ընկերութիւնների հեռագրերը։ Կարդացվեցին մի շարք զեկուցումներ, ի միջի այլոց Շաբանովայի և Ֆիլոսոֆովայի զեկուցումները։ Համաժողովի աշխատանքները, սեկցիաների բաժանված, կը շարունակվեն մի շաբաթ։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 12 դեկտեմբերի

Պետական Դումայի երէկվայ երեկոյեան նիստի ժամանակ տեղի ունեցած միջադէպի առիթով «Нов. Вр.»-ն ասում է.

«Դրա մասին չէ կարող երկու կարծիք լինել։ Պուրիշկէվիչի կովկասեան իշխանութիւնների մասին ասած խօսքերը անտակտ և անտեղի խօսքեր են, բայց միւս կողմից բարօն Նօլդէն չը կարողացաւ երևան հանել կառավարութեան ներկայացուցչի համար պարտադիր առանձին զսպողականութիւն և անցաւ սովորական չափից։ Այն վիրաւորանքը, որ նա հասցրեց պատգամաւորներից մէկին, հանդիսանում է վիրաւորանք ամբողջ Դումայի համար, որ և այդպիսին համարվեց նրա մեծամասնութեան կողմից։ Բայց և ձախակողմեանները, օվացիա սարքելով բարօն Նօլդէին, խաղացին աւելի քան անմիտ, ծիծաղելի դեր»։

«Рѣчь»-ը որակում է Պուրիշկէվիչի ճառը իբրև մի կոպիտ հայհոյանք, իսկ Նօլդէի խօսքերը՝ իբրև արժանի պատասխան։

«Слово»-ն ընդգծում է լեզուի սանձարձակութիւնը Պուրիշկէվիչի, որ մի և կէս ժամ շարունակ ցեխ շպրտեց բարօնին մօտիկ պաշտօնատար անձանց հասցէին։ Այս սանձարձակութիւնը ստիպեց Փոխարքայի ներկայացուցչին կորցնել իր համբերութիւնը։ Դումայի մեծամասնութիւնը այդ պատճառով հանդէս եկաւ բողոքով, որ ինքը ևս չէ կարողանում արժանավայել կերպով իր գլուխը պահել իշխանութեան առաջ։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 10 դեկտեմբերի

Մինիստրների խորհրդի նախագահին ներկայացել են Հիւսիսային Կովկասի ազգաբնակութեան կողմից մի պատգամաւորութիւն խնդրելու միջոցներ ձեռք առնել Կովկասում աւազակութիւններին վերջ տալու համար։

«Нов. Русь» լրագրի ասելով, Ստօլիպինը յայտնել է պատգամաւորներին, որ ինքը ուղղակի առնչութիւն չունի Կովկասի բարձրագոյն ադմինիստրացիայի հետ, ուստի չէ էլ կարող ուղղակի օգնութիւն ցոյց տալ։

Միևնոյն լրագիրը սենսացիօն մերկացումներ է անում կովկասեան հանքային Ջրերի վարչութեան գործունէութեան մասին, որը որպէսզի նարզանը մասնաւոր մարդկանց ձեռք չընկնի՝ արուեստական կերպով պակասեցնում է աղբիւրների արդիւնքը։ Քննութիւն է սկսված այդ առիթով։

Ֆինանսների մինիստր Կօկօվցեվը համաձայնութիւն է յայտնել Միլիւկօվին, քննելու մամուլի համագումարի կոմիտէտի կազմած նախագիծը՝ մասնաւոր հեռագրական գործակալութիւն հիմնելու մասին։

Պարսկական նախկին դեսպան Հարտվիգը կրկին վերադառնում է Թէհրան։ («Кс.» և «Б. Э.)

Պետերբուրգ, 11 դեկտեմբերի

Սլավսկին, որը կեղծ չէկով ռուսաց առևտրական-արդիւնաբերական բանկից ստացել էր 30,000 ր. աւելի, բռնված է Պարիզում։ Նրա մօտ գտել են 4,500 ր.։ Այս օրերս նա բերվելու է Պետերբուրգ։ («Հ. Գ.»)

Թէհրան, 10 դեկտեմբերի

Լուրերին նայելով, սահմանադրականները մտադիր են դիմել թիւրքական պարլամենտի օգնութեանը։ («Кс.»)

Պարիզ, 10 դեկտեմբերի

Գիտութիւնների ճեմարանում կարդացված է մի զեկուցում բադիումի օգնութեամբ քաղցկեղ (ракъ) հիւանդութիւնը բժշկելու համար կատարած

փորձերից ստացված նոր փաստաւոր արդիւնքների մասին։ (Кс.)

Կ. Պօլիս, 10 դեկտեմբերի

Եգիպտոսի Թիւրքաց կառավարութեան ներկայացուցիչ Ահմէդ-էլ-Ղազին Պօլիս է կանչված։ Լուրերի համաձայն, նա նշանակվում է մեծ վէզիր։

Լիազօրութիւնները ստուգելիս բեկանված է երկու պատգամաւորի ընտրութիւնը։ Միևնոյն ժամանակ մի բանաձև է ընդունված այն իմաստով, որ լրտեսները պարլամենտի անդամ լինել չեն կարող։

Երիտասարդ Թիւրքերի կօմիտէտը հրամայել է իր 34 բաժանմունքներին շարունակել բօյկօտը աւստրիական ապրանքների դէմ։ («Кс.»)

Բելգրադ, 10 դեկտեմբերի

Բոլոր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների խառն խորհրդակցութեան մէջ վճռված է կօալիցիօն կաբինէտ կազմել։ Նրա կազմելը կը յանձնարարվի սկուպշչինայի նախագահին։

Կրագուեվաց քաղաքի քաղաքացիները, դիմելով Պետր Թագաւորին, խնդրում են Սերբիայի մայրաքաղաքը փոխադրել Կրագուեվաց։ («Кс.»)

Սօֆիա, 11 դեկտեմբերի

Կառավարութիւնը յայտնեց բերանացի յայտագիր մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին, որի մէջ ասված է, որ, չը նայելով Բօլգարիայի կօրրէկտ ընթացքին, Թիւրքիան հետեւում է ոչ այնքան հանգստացուցիչ բնաւորութիւն ունեցող քաղաքականութեան, անելով աներևակայելի պահանջներ և յետաձգելով հարցի կարգադրումը։ Թիւրքիայի այդպիսի դիրքի մէջ կառավարութիւնը տեսնում է ժամանակ վաստակելու ցանկութիւն, որպէսզի կարողանայ զինւորական տեսակէտով պատրաստվել և ապա պնդէ, որ իր անընդունելի պահանջներին բաւարարութիւն տրվի։ Կառավարութիւնը ապշած է գահական ճառի այն կտորից, որ վերաբերում է Բօլգարիային և նրա միապետին։ Կառավարութիւնը խնդրում է անյապաղ միջոցներ ձեռք առնել և ներկայ կրիտիքական րօպէին վերցնում է իրանից պատասխանատուութիւն ապագայում լինելիք ոչ ցանկալի և վտանգաւոր բարդութիւնների համար։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզից հաղորդում են «Кс.» լրագրին, որ Ատրպատականի պարլամենտի ժողովրդական ներկայացուցիչները լիազօրել են Սաթթար-խանին առաջադրելու ատրպատականցիների անունից Մամադ-Ալի շահին հետեւեալ ուլտիմատումը, ուր Սաթթար-խանը ասում է.

«Ձերդ մեծութեանը, երևի, յայտնի է, որ Ատրպատականում իշխանութիւնը անցել է Թաւրիզի անջումանի ձեռքը։ Կատարելով զուտ պարլամենտական ֆունկցիաներ, անջումանը ոչ մի անգամ որևէ հակառակութեան չէ հանդիպել Ատրպատականի նահանգում բնակվող ժողովրդի կողմից. ժողովուրդը Ատրպատականում հանգիստ է և ապրում է լաւ, չը նայելով որ երեք կողմից շրջապատված է ձերդ մեծութեան գնդակացիրներով, թնդանօթներով ու զօրքերով։ Դրանից դժուար չէ ձեզ համար եզրակացնել, որ մի այդպիսի ժողովուրդ ընդունակ է ամեն բանի և պատրաստ է պաշտպանել իրան։

«Ժողովրդի կողմից ընտրված Թաւրիզի անջումանի անդամները լիազօրել են ինձ վերջին անգամ դիմելու ձեզ և խնդրելու։ Կատարելով ժողովրդի կամքը, ես աղերսում եմ ձերդ մեծութեանը յանուն դէպի մերձաւորն ունեցած սիրոյ դադարեցնել երկրի մէջ կոտորածը։ Ուշադրութիւն մի դարձնէք ձեզ շրջապատող դաւաճանների խորհուրդներին։ Վռնտեցէք նրանց ձեր մօտից։ Դիմէք այն սրտին, որը բաբախում է ձերդ մեծութեան կրծքի տակ, և վերադարձրէք ժողովրդին այն, ինչ որ դուք խլեցիք նրանից պալատական ծրիակերների խորհրդով։ Հաւատացէք ինձ, որ ամենքը անմիջապէս կը խաղաղվեն և երկրի կառավարութիւնը կը մտնի իր խաղաղ ընթացքի մէջ։ Ես երաշխաւորում եմ ձեզ, որ ժողովրդի ազատութեան համար մարտնչողները կամ, ինչպէս մեծարում է մեզ ձերդ մեծութիւնը, «յեղափոխական աւազակները» անյապաղ կը դառնան այնպիսի արի մարտնչողներ վերանորոգված կառավարութեան համար և ձեզ հաւատարիմ հպատակներ, ինչպիսին նրանք հանդիսանում են այժմ, պաշտպանելով ժողովրդի իրաւունքները։ Չէ՞ որ դուք ևս մահմեդական էք։ Հակառակ դէպքում, ոչ ուշ քան երկու շաբաթից յետոյ ես հարկադրված կը լինեմ ժողովրդի պահանջմամբ իմ զօրքերով Թեհրանի վրա շարժվելու։

«Ժողովրդի պարագլուխ մահմեդական Սաթթար-խան»։

150,000 ոսկիի սերմնցու.—Ս. պատրիարք հայրը նոյեմբեր 20-ին, իր հետ ունենալով գործակատար Գաժէր էֆ. Շիրինեանը, պաշտօնական այցելութիւններ տուաւ մինիստրներուն։ Նախ Բ. Դուռ երթալով այցելեց վարչապետին, որ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ ս. պատրիարք հօր։

Բարձր. մեծ-եպարքոսը ս. պատրիարք հօր հաղորդեց թէ մինիստրներու խորհուրդը նկատողութեան առեր է հայոց կողմէ Բ. Դրան մատուցուած լաճեան և քննիչ մարմին մը ընտրած է, որ Անատօլուի գաւառները պիտի զրկուի անհրաժեշտ տնօրինութիւններ և բարեկարգութիւններ ընելու համար։ Ս. պատրիարք հայրը դիտել տուաւ, թէ հարստահարական հեռագիրներ ամեն օր իրարու կը յաջորդեն և հետևաբար անհրաժեշտ է նոյն քննիչ մարմինը փութով ճամբայ հանել։ Մեծ եպարքոսը պատասխանեց, թէ պէտք եղած հրահանգին պատրաստութիւնը արդէն յանձնարարուեցաւ ներքին գործոց մինիստրին և թէ նոյն մարմինը մօտերս ճամբայ պիտի ելլէ։ Վարչապետը և արտաքին գործոց մինիստր Թէվֆիկ փաշա, որ նոյն միջոցին ներկայ էր, յայտարարեցին ս. պատրիարք հօր թէ՝ մասնաւորաբար հոգ տարուեցաւ այնպիսի անդամներ ընտրել նոյն մարմնին, որ մօտէն տեղեակ ու վերահասու ըլլայ Անատօլուի գաւառներու ներկայ և անցեալ վիճակներուն, պէտք մը զոր մասնաւորաբար շեշտած էր Ն. ամենապատուութիւնը, նախընթաց օր մինիստրներուն տուած այցելութեան միջոցին։ Կիմանանք թէ նոյն մարմնոյն նախագահ անուանուած է Ալի Դանիշ բէյ՝ Սելանիկի արդի կուսակալը. իսկ անդամներն են՝ Տիրան Աշնան, Բրուսայի նախորդ մէքթուպճի Սիւլէյման Նազիֆ բէյ, երքեանը հարբի հազարապետ՝ Իսմայիլ Հակկը բէյը և ուրիշ պաշտօնեայ մը։

Մեծ-եպարքոսը հաղորդած է նաև ս. պատրիարք հօր, թէ կարօտ հողագործ ժողովրդեան սերմնցու բաշխուելու որոշումն ալ տրուած է և թէ հարկ եղած ձեռնարկերպութեանց ձեռնարկուած է արդէն։ Նոյնպէս կիմանանք թէ երկրագործ. մինիստրութիւնը կուզէ այս նպատակաւ 150,000 ոսկի տրամադրելի ընել, որուն 100,000-ը ապահովուած է արդէն։

Ն. ամենապատուութիւն յետոյ այցելեց ներքին գործոց նորընտիր մինիստր Հիւսէյին Հիլմի փաշայի, քաղաքապետ Ջիվէր բէյի, ոստիկանական մինիստր Սամի փաշայի և երկրագործական մինիստր Մավրօքորդաթօ էֆէնդիի։ («Արևելք»)

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԿՈՉ Ի ՆՊԱՍՏ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ

Կ. Պօլսի պատրիարք Իզմիրլեան արքեպիսկոպոսը, Թիւրքահայ սովեալների օգտին, հետևեալ պատրիարքական կոչն է արել թէ Թիւրքիայի և թէ արտասահմանի հայութեանը.

Հայաստանի զանազան գաւառներու և Կիլիկիոյ այլ և այլ կողմերու ժողովրդեան կարօտութիւնը իր ծայրագոյն աստիճանին հասած է և համատարած սովը լեցնելով ընկճուած ու ջախջախուած ժողովրդեան չափը՝ սկսած է նախճիրներ գործել մանաւանդ ձմրան այս սասկաշունչ եղանակին, երբ հեռագիրն ու թղթաբերը ամեն օր ամեն կողմերէ կը հասցնեն մեզ սովալլուկ բազմութեան օգնութեան աղաղակները, ողբագին կոծերը, օրհասականի հանդիւնին պէս աղիարշ, և կը գուժեն կեանքերու կորուստը, որը յառաջ կուգան անսուաղութեան հետևանօք։ Ազգային պատրիարքարանը Նպաստից Յանձնաժողովոյ միջոցաւ թէպէտ և ամեն միջոց ձեռք առած է դարման տանելու այս դառն կացութեան և սպառնացող մեծ վտանգին, թէպէտ և մեր ողորմածասէր ժողովուրդը անտարբեր չի հանդիսանար անոր այս աղէտին ու կը կարկառէ օգնութեան ձեռքը՝ փութացնելով սիրայօժար իր նպաստի ու ողորմութեան լուման, սակայն բաւական չըլլար այն մեղմացնելու չարիքը ահաւոր աղէտին, որ կը սպառնայ գոյութեան տարաբաղդ կեանքերու, որոնք յոյժ ստուար են թուով։

Իբրև հայր հասարակաց կը փութամ պարզել կացութիւնը մեր բարեպաշտ ժողովրդեան, և այս կոչը կուղղեմ անոր ամեն դասակարգի անդամոց անխտիր, խնդրելով որ ամեն ոք՝ վաճառական թէ խանութպան, արհեստաւոր թէ մշակ՝ իր զգացմանց ու կարողութեան չափով բերէ ընծայէ մեզ իր ձեռնտուութիւնը, իր լուման օգնութեան, որ սահմանուած է կեանքեր խլելու թշուառութեան ու մահուան ճիրաններէ և դիմագրաւ կենալու մեծ աղէտին։

Յուսալից եմք որ մեր սիրեցեալ և պատուական ժողովուրդը՝ որ ի Տաճկաստան, ի Ռուսիա, ի Հնդիկս, ի Պարսկաստան, յԱմերիկա և յԵւրոպա և այլուր կշռելով աղէտին մեծութիւնը, անոր անդարմանելի հետևանքները և մեր վրայ ծանրացող պարտականութիւնը՝ յօժարակամ սիրով պիտի պատասխանէ մեր կոչին և գործնապէս ցոյց տայ այն գորովալից սէրն ու համակրանքը, զորս կընծայէ մեծապէս առ իր տառապեալ և օրհասական համարին եղբայրներն և առ ազգն համօրէն։

Կօրհնեմք համայն նուիրատուներն և կը հայցեմք որ նախախնամողն տիեզերաց, պարգևիչն բարեաց ի հաճոյս իր ընդունի անոնց զուարթառատ տուրքն ու ողորմութիւնը և լնու զիրենք բեղուն բարեօք ու մշտատև բարօրութեամբ։

Աղօթարար պատրիարք Կ. Պօլսոյ՝
Մատթէոս արքեպիսկոպոս

ՄԻՆԻՍՏՐԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ *)
(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 10 դեկտեմբերի

«Պետերբուրգի կաբինէտը իր կողմից հնարաւոր չը համարեց համաձայնվել այդ հայեացքի հետ։ Եւ յիրաւի չէր կարելի աչքաթող անել այն հանգամանքը, որ Աւստրօ-Ունգարիային իրաւունք էր տրված գրաւել Բօսնիան և Հերցեգովինան և բերդապահ զօրքեր պահել Նօվօ-Բազարի սանջակում ոչ թէ մասնաւոր համաձայնութեամբ Թիւրքիայի հետ, այլ Բեռլինի դաշնագրի հիման վրա։ Այդ պատճառով ակներև էր թւում, որ Աւստրօ-Ունգարիային տրված իրաւունքները չէին կարող ոչ մի փոփոխութեան ենթարկվել առանց վերոյիշեալ դաշնագիրը ստորագրող բոլոր պետութիւնների համաձայնութեան։ Ներկայ դէպքը մանաւանդ առիթ ծառայեց Եւրօպային՝ յայտարարելու միջազգային իրաւունքի այն սկզբունքը, որը մեր հայեացքի հիմքն է կազմում։ Ցիրաւի, երբ 1871 թւին, այն միակողմանի ակտի պատճառով, որով Ռուսաստանը ազատ յայտարարեց իրան Պարիզի դաշնագրի մի քանի որոշումներից, հարց ծագեց կօնֆերենցիան գումարելու մասին, պետութիւնները համաձայնվեցին մասնակցել նրան այն կտրուկ պայմանով, որ նրա որոշումները առաջուց վճռված չէին լինի։ Այդ բանի վրա շեշտեց կօնֆերենցիայի առաջին նիստում նախագահող լօրդ Գրէնվիլ, որ յայտնեց, թէ նրան ենթարկվող հարցերը պէտք է քննվեն «առանց կանխակալ մտքի և կարծիքի կատարեալ ազատութեամբ»։

«Իսկ ինչ վերաբերում է Վիէննայի կաբինէտի և Բ. Դրան միջև անմիջական համաձայնութիւն կապելուն, կայսերական կառավարութիւնը կարծում էր, որ այդօրինակ համաձայնութիւնը, ի հարկէ, կարող կը լինի գործը առաջ մղել, սակայն բնաւ չի նախորոշի մեծ պետութիւնների սանկցիայի հարցը կամ թէ խանգարի նրանց՝ ազատօրէն քննել ամբողջ առարկան։

«Վերջապէս, Պետերբուրգի կաբինէտը կարծում էր, որ կօնֆերենցիան չէ կարող սահմանափակվել բեռլինեան դաշնագրութեան 25-րդ յօդուածը սոսկ վերացնելով։ Այս տեսակէտից մենք հիմք ունէինք կրկին յենվել լօնդօնեան կօնֆերենցիայի օրինակին, ուր տեղի ունեցաւ ոչ միայն պարիզեան պայմանագրի 11-դ, 13-դ և 14-րդ յօդուածների փոփոխութիւնը, այլ և կնքվեց առանձին պայման, որ փոփոխութիւններ է մտցնում վերոյիշեալ միջազգային ակտի մէջ։ Այդ պատճառով և ապագայ կօնֆերենցիան, մեր կարծիքով, այն դէպքում, եթէ մեծ պետութիւնները համաձայնութեան կը գան Բօսնիայի և Հերցեգովինայի հարցի նկատմամբ, պէտք է ոչ միայն փոխէ բեռլինեան պայմանագրի 25-րդ յօդուածը, այլ և պէտք է մշակէ նրա փոխարէն մի որոշում, որ ուրոյն կերպով յայտնի կացուցանէ երկու գաւառների նոր դրութիւնը։ Ձերդ գերազանցութիւնը անկասկած կը պարզէ ձեզ մեր և Վիէննայի կաբինէտի միջև ծագած տարաձայնութեան ամբողջ նշանակութիւնը։ Բարեբաղդաբար, այժմ ըստ երևոյթին հնարաւոր է ներկայանում լուծել այդ տարաձայնութիւնը երկու կողմերի համար ընդունելի եղանակով։

«Այն հաղորդագրութեան մէջ, որ հէնց վերջերս միայն մենք ստացանք Վիէննայի կաբինէտից, վերջինս այլ ևս չէ պնդում իր յամառ ցանկութեան վրա՝ մէջտեղից վերցնել Բօսնիայի և Հերցեգովինայի հարցը մեծ պետութիւնների քննութիւնից՝ և առաջարկում է գործողութիւնների նոր միջոց, այսինքն՝ կաբինէտները, չը սահմանափակելով մինչև կօնֆերենցիան իրանց համաձայնութիւնը սոսկ նրա ծրագրի կէտերը թւելով, կարող էին նախնական մտքերի փոխանակութիւն սկսել այն հարցերի լուծման մասին, որոնց այդ զանազան կէտերը վերաբերում են։ Մտքերի այդ փոխանակութիւնը կարող էր ընդունել տալ որոշ բանաձևներ, որոնցով և որոշվում է կօնֆերենցիայի քննութեան ճշգրիտ սահմանները։ Այդպիսի միջոցը, որի շնորհիւ հարցերի քննութիւնը կօնֆերենցիայում փոխարինվում է նախնական բանակցութիւններով կաբինէտների միջև, մեր աչքում զուրկ չէ բաւականաչափ անյարմարութիւններից, գլխաւորապէս նկատի առնելով նրա բարդութիւնը և դանդաղկոտութիւնը։

«Միւս կողմից մենք չենք կարող ժխտել, որ նա ընդունակ է հեռացնել հէնց կօնֆերենցիայում թերևս ծագող չափազանց խիստ տարաձայնութիւնների վտանգը։ Բացի դրանից, նա, ինչպէս թւում է մեզ, բաւականաչափ պաշտպանում է այն հիմնական սկզբունքը, որ մենք պաշտպանել ենք հէնց սկզբից, այն է՝ թէ բոլոր այն հարցերը, որոնք մտնում են ծրագրի մէջ, ի բաց չառնելով նաև երկրորդ կէտը,—Բօսնիան և Հերցեգովինան,—ունենն համաեւրոպական բնաւորութիւն և կարող են վերջնականապէս լուծվել ոչ այլ կերպ, բայց եթէ բեռլինեան պայմանագիրը ստորագրած բոլոր պետութիւնների համաձայնութեամբ, և դրա ոյժով պէտք է ենթարկվեն կաբինէտների ազատ քննութեան։

«Այդօրինակ պայմաններում կայսերական կառավարութիւնը, ցանկանալով իր հերթին արտայայտել այն խաղաղարար զգացմունքները, որոնցով նա տոգորված է, մտադիր է չառարկել գործողութիւնների վերոյիշեալ եղանակի դէմ։

«Մենք այժմ դիմել ենք Վիէննայի կաբինէտին, առաջարկելով հաղորդել իր նախագիծը միւս պետութիւններին։ Եթէ վերջինները պատրաստակամութիւն կը յայտնեն նրան ընդունելու, Պետերբուրգի կաբինէտը չի յապաղի յետագայ բանակցութիւնների ժամանակ յայտնել իր հայեացքները կօնֆերենցիայի ծրագրի այն կէտերի մասին, որոնք այն ժամանակ յատուկ նշանակութիւն ձեռք կը բերեն Ռուսաստանի համար։

«Բարեհաճեցէք այս հեռագիրը կարդալ արտաքին գործերի մինիստրին և թողնել նրա մօտ սրա պատճէնը, եթէ միայն նա կը ցանկանայ»։ («Հ. Գ.»)

*) Տես «Մշակ» № 274.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒՂՂԵԼԻ ԿԵՂԾԱՐԱՐՆԵՐ

Ինչպէս և պէտք էր սպասել, «գործականները» ահագին վայնասուն բարձրացրին, երբ մենք մատնացոյց արինք նրանց մի նոր կեղծարարութեան վրա։ Բացատրելով, ըստ իրանց սովորութեան, այդ կեղծարարութիւնը պատահական սխալով (սխալ, որ նրանք երբէք իրանք չեն ուղղում ինքնաբերաբար), նրանք սկսեցին աղաղակել. «մեզ մատնում են, մեզ վրա ուշադրութիւն են հրաւիրում»։

Հին և ժանգոտած զէնք, որի արժէքը հայ հասարակութիւնը շատ լաւ է հասկացել։

Եւ «գործականները» լաւ պատրուակ են գտել. ամեն անգամ, երբ մի որևէ տեղ մի տգեղ երևոյթ է տեղի ունենում, արդիւնք «Թայֆայականութեան», արդիւնք նեղ, ֆանատիկոս կուսակցական ոգու, արդիւնք անձնական շահախնդրութեան, «մերոնց» á tout prix պաշտպանելու սիստեմի, և «Մշակը» կամ ժամուլի մի այլ օրգան մերկացնում են այդ տգեղ երևոյթը, քար են նետում նեխված ճահճի մէջ, «գործականները» անմիջապէս աղաղակում են. «կարաու՜լ, մեզ մատնեցին»։ Հին երգ, որ սկսվեց էջմիածնի կենտրոնական ժողովից, թէև այդ բնաւ չէ արգելում պարոն «գործականներին» նոյն իրանց կողմից մատնիչ նշաւակած անձերին դարձեալ ձեռք մեկնել, գրկախառնվել, գովել, երբ պահանջում է շահը, և գործել նրանց հետ։ Երէկվայ «մատնիչը» այսօր դառնում է ազգի փրկիչ։ Փաստեր չենք բերում. նրանք հանրածանօթ են։

Եւ ահա մի նոր փաստ։ Երևանի թեմական դպրոցում խռովութիւններ են ծագել։ Աշակերտութիւնը ոտքի է կանգնել տեսչի դէմ, որ, եթէ ուրիշ պակասութիւններ էլ չունենայ, բայց հէնց այն հանգամանքը, որ նա ոչ մանկավարժ է, ոչ ուսուցիչ, որ յայտնի է իբրև նեղ թայֆայական, բաւական են ապացուցանելու, որ նա անձեռնհաս է ղեկավարելու թեմական դպրոցի պէս մի կարևոր հաստատութիւն։ Բայց գուցէ աշակերտութիւնը սխալվում է, գուցէ տեսուչ Տ. Աղամալեանը շատ ձեռնհաս անձն է։ Այդ դէպքում հոգաբարձութիւնը պէտք է աշխատէր համոզել, փաստերով ջրել աշակերտութեան սխալ կարծիքը, մտնել նրանց գանգատների, բողոքների քննութեան մէջ. գուցէ, արդարև, տեսչի կողմից որևէ սխալ վարմունք է տեղի ունեցել. և ոչ թէ դիմել այն խիստ միջոցներին, որոնց սովորաբար դիմում է բիւրօկրատիան, և հէնց դրա համար սաստիկ յարձակումների է ենթարկվում հասարակական կարծիքի կողմից։ Ոչ. հոգաբարձութիւնը մերժում է որևէ քննութիւն, ա[?], իբրև խիստ բիւրօկրատ, կարգապահութիւնը պատրուակ բռնելով փողոց է շպրտում 180 աշակերտներ, և այդ այն դէպքում, երբ լաւ գիտէ, որ հասարակութեան մէջ լուրեր են պտտում, թէ տեսուչ Տ. Աղամալեանը աւելի կուսակցական, քան դըպրոցական արժանաւոր գործող է հանդիսանում։

Անաչառ, անկողմնապահ վերաբերվելով աշակերտութեան բողոքներին, հոգաբարձութիւնը գլխատափ կանէր նրանց, բայց այդ անիծեալ սիստեմը—անպատճառ պաշտպանել «մերոնց», նոյնիսկ ի վնաս դպրոցի շահերի,—փչացնում է ամեն բան։ Իսկ «Գործը» և «Հրազդանը» ինչ են անում. նրանք արդէն գտել են չարիքի աղբիւրը. ի հարկէ, գլխաւոր յանցաւորը «Մշակն» է։ Թէ ինչով է յանցաւոր «Մշակը», նրանք, ի հարկէ, չեն բացատրում։

Ահա «գործականների» տրամաբանութիւնը և տակտիկան. որպէսզի մոլորը, հասարակութիւնը չը համարձակի քննադատել Թայֆայականների վարմունքը, պատճառած վնասները, կատարած կամայականութիւնները, կեղտոտ գործերը, պէտք է սարսել նրանց լռել, աղաղակելով թէ մատնութիւն են կատարում։

Իսկ մենք կը պատասխանենք շարունակ. մատնութիւն կատարում են նրանք, որոնք իրանց նեղ կուսակցական շահերի համար տանկոխ են անում իրաւունք, արդարութիւն, հիմնաքանդ անում հաստատութիւնները, անբարոյականացումն մտցնում նրանց մէջ։

Թող անաչառ քննութիւնը ապացուցանէ աշակերտների յանցաւորութիւնը, և մենք առաջինը կը դատապարտենք նրանց, բայց թող թայֆայականները նոյնպէս հեռացնեն չարիքի, որոմի պատճառը, անձեռնհաս տեսչին, երբ հասարակական կարծիքը նոյնպէս պահանջում է նրա հեռացումը։

Մաքրեցէք ձեր շարքերը, եղէք ազնիւ, անաչառ. ընդհանուր, հասարակական և ազգային շահերը մի զոհէք կուսակցական, թայֆայական շահերին և զուր տեղ մի մեղադրէք ուրիշներին մատնութեան մէջ։

Հ. Ա.

«ԱՂԲԻՒՐԻ» 25-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Դերբենտ, 9 դեկտ.

Ամսիս 23-ին տօնվելու է «Աղբիւրի» 25-ամեայ յօբելեանը. այնքան տարի մեր անապատ կեանքում մի օազիս ենք ունեցել, դէպի որը դիմել են միշտ ծարաւ մանուկները։

25 տարի—քառորդ դար—իրօք զարմանալի է, այնպիսի մի ժամանակում, երբ մեր կօշմար իրականութիւնը չորացնում է վարդերն ու ցամաքեցնում աղբիւրները, երբ խաւարը լուսոյ տեղ է գնահատվում և սևը սպիտակ ճանաչվում, երբ աննշան գրչակները գրականագէտների հռչակ են վայելում,—ահա այդպիսի մի ժամանակում հոսեց վճիտ աղբիւրը՝ սևեռած իր վրա մանուկների աչքերը։

Այդ մեծ յօբելեանն ենք տօնելու շուտով։

Բայց ո՞վ էր այն հսկայ աշխատաւորը, որ հոսանք տուեց «Աղբիւրին», որը չը վհատվեց ոչ մի խոչընդոտից և ենթակայ ամեն տեսակ զրկանքների՝ հաւատարիմ մնաց իր գծած ուղիին։ Այդ մարդը Տիգրան Նազարեանն էր, մի մարդ, որ թողնելով արքայական ապրուստը՝ գերադասեց լինել խմբագիր, այն էլ հայ խմբագիր, մի նպատակ միայն ունենալով—տալ երեխաներին մի մշտահոս և պարզ «Աղբիւր», որից նրանք յագենալ կարողանային. և նա հասաւ իր նպատակին անձնական զրկանքների գնով։

Մենք պարտաւոր ենք տօնել այդ յօբելեանը, եթէ գիտակցում ենք այն դերը, որ կատարեց «Աղբիւրը», և այն աշխատանքը, որը գործադրվել է այդպիսի մի յանդուգն քայլի համար։

Մենք աշխատանքն ենք տօնում։

Յարգանք «Աղբիւրի» վաստակաւոր խմբագրին, յարգանք աննկուն աշխատաւորին։

Վաթեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ
(Սեփ. թղթ.)

Թօվուզ կայարան, 6 դեկտ.

Այսօր մեր շրջանի պրիստաւը գիշերվայ ժամը 11-ին, վերցնելով իր հետ կայարանում գտնվող հայերին և թիւրքերին, իր ստրաժնիկներով գնում է Գադրլու կոչված թուրք գիւղը։ Պրիստաւը յանկարծակիի է բերում այդտեղ ապաստանած աւազակներին, որոնք, թւով չորս հոգի, գտնվելիս են եղել տանուտէր Մամեդ-Ալիի տանը։ Պրիստաւի հրամանով շրջապատվում է յիշեալ տունը և իսկոյն սկսվում հրացանաձգութիւնը։ Կռւում են 5 ժամ։ Ի վերջոյ վառում են տունը և սպանում 4 աւազակին և 2 կողմնակի թուրքերի։ Ծանր վիրաւորված է ստրաժնիկ Բենդիքօվը։

Խ. Օրդիեանց

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 10 դեկտ.

Մեծ-Ղարաքիլիսայի մի խումբ ինտելիգենտ երիտասարդների մէջ միտք է յղացվել գարնանից սկսել կաթնատնտեսական գործ՝ նախապէս ձեռք բերելով տեղական տեսակի 20 հատ ընտիր կով։

Գործը նախաձեռնողները նպատակ ունեն մատակարարել Ղարաքիլիսա ամառանոց եկողներին թարմ կաթ, սեր սմետան, կարագ և մածուն։

Միաժամանակ մտադիր են, իրանց տնտեսութիւնը հաստատուն հիմունքների վրա դնելու յուսով, միացնել այդ գործի հետ Կովկասում 6 տարուց ի վեր գոյութիւն ունեցող շրջիկ կաթնարանը, որը վերջերս վերափոխվել է ժամանակաւոր կաթնատնտեսական կուրսերի. կազմակերպող ընկերները ենթադրում են աշխատել եկող 1909 թւին կաթնատնտեսական ամառային դասընթացքների գործունէութեան վայր դարձնել Մեծ-Ղարաքիլիսա գիւղը։

Մշակվում է գործը սկսելու ծրագիր, որը ընկերների կողմից վաւերացվելու դէպքում ընկերները անմիջապէս կը սկսեն իրանց գործունէութիւնը։

Ս.

Գանձակ, 6 դեկտեմբերի

Դեկտ. 3-ին Գանձակ եկաւ կոմսուհի Վօրօնցօվա-Դաշկօվան։ Այդ օրը քաղաքիս գլխաւոր փողոցները, որոնցով անցնելու էր նա, զարդարված էին դրօշակներով։ Եղանակը այդ օրը անձրևային էր, և փողոցներն ըստ սովորութեան ծածկված էին ցեխի հաստ շերտով, որի մաքրելու մասին գոնէ այդ օրը մտքով անգամ չէր անցկացրել քաղաքիս ինքնավարութիւնը։

Ժամը 11-ին, կոմսուհին, իր հետ ունենալով նահանգապետին և ս. Նունէի օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձուներից երկուսին, աւտոմոբիլով դիմեց դէպի նոյն դպրոցը։ Աշակերտները դպրոցի մուտքի առաջ երկկարգ սպասում էին։ Ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ դպրոցի դահլիճում, որ զարդարված էր օրվայ պատշաճի պատկերներով և Թարմ ծաղիկներով։ Աշակերտուհիների արտասանած ոտանաւորներից, մի քանի երգ երգելուց, կրօնուսոյցի և ուսուցչական կազմի կողմից բարի գալուստ մաղթվելուց և մաղթանքից յետոյ, կոմսուհին ստացաւ աշակերտուհիների ձեռագործներից մի բարձ և ուսուցչական խմբի կողմից մի ծաղկեփունջ։ Ապա կոմսուհին դիտեց դպրոցի բոլոր բաժանմունքները։ Գրադարանը և ֆիզիքական կաբինետը գտնելով ամենաաղքատ դրութեան մէջ՝ նուիրեց 3000 ր. նրանց բարելաւութեան և այլ կարիքների համար։ Բացի այդ՝ ընդմիշտ ազատեց ուսման վարձից մի քանի աշակերտուհիների, որոնց ծնողները խնդրամատոյց էին եղել։ Օրվայ հիւրը դպրոցի դրութեան հետ մանրազննին ծանօթանալուց յետոյ՝ նահանգապետի կողմից դպրոցի դահլիճում նախաճաշիկի հրաւիրվեց։ Ապա կոմսուհին իր հետ ունենալով նաև տ. Մելիք-Բէգլարեանին՝ անցաւ հանգուցեալ տ. Օհանեանի ջուլհականոցը, որ գտնվում է այժմ տ.տ. Նանասեանի և Նաբաթեանի հովանաւորութեան տակ։ Ջուլհականոցը նուէր ստացաւ 100 ր.։ Ապա իր ուղեկիցների հետ անցաւ Թուրքաց մասը և այցելեց տ. Ֆլէյշէրի նորաբաց որբանոցը, որտեղ ուսանում են, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան, երեխաներ։ Հայ ուսանողները, որ Թւով 15 են, երգեցին «Սարի լանջը»՝ տ. Մելիք-Բէգլարեանի ղեկավարութեամբ։ Կոմսուհին 100 ր. նուիրելով դպրոցի աղքատ գանձարանին և իր շնորհակալութեան արժանացնելով ուսուց. խմբին, որը պարապում է ձրի, հեռացաւ։ Նոյն օրը, ժամը 6-ին, կոմսուհին բուռն ցոյցերի տակ հրաժեշտ տուաւ քաղաքին։

Սարգօ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

—

Պետերբուրգ, 11 դեկտեմբերի

29-րդ նիստը բանում է իշխան Վոլկոնսկին։

Կարդացվում է օրակարգը։

Լեւոնիցկու առաջարկութեամբ առանց վիճաբանութիւնների տեղական ինքնավարութեան մասնաժողովին է յանձնվում 46 անդամների օրէնսդրական առաջադրութիւնը զէմստվային ինքնավարութիւն մտցնելու Ստաւրոպոլի նահանգում։

Մատիւնինը զեկուցանում է օրէնսդրական առաջադրութիւնների մասնաժողովի եզրակացութիւնը՝ բաց Թողնել 1,270,000 րուբլի պօստ-հեռագրական վարչութեան ստորին ծառայողների ռոճիկները աւելացնելու համար։ Մինիստրութիւնը մտադիր էր ռոճիկները աւելացնել 1909 թ. յուլիսի 1-ից, իսկ մասնաժողովը հնարաւոր գտաւ այդ մտցնել 1909 թ. յունվարի 1-ից։

Զեկուցանողը վերջում մասնաժողովի կողմից առաջարկում է հերթական գործերին անցնելու հետևեալ բանաձևը.

«Անհրաժեշտ ընդունելով ընդլայնել պօստ-հեռագրական գործը և բարելաւել պօստ-հեռագրական յարաբերութիւնները, որոնք ընդունակ են զարգացնելու երկրի տնտեսական և արդիւնաբերական ոյժերը, ուշադրութեան առնելով որ այդ նպատակը իրագործել հնարաւոր է միայն այն պայմանով, երբ ընդլայնվի պօստ-հեռագրական հաստատութիւնների ցանցը Կայսրութեան ամբողջ տարածութեան վրա, իսկ որակի նկատմամբ բարելաւվի պաշտօնեաների և ստորին ծառայողների դրութիւնը, նրանց օրինակելի նիւթականով ապահովելով, բանւորական օրի և հանգստեան հարցը կանօնաւորելով, երբ կանօնաւորվի պօստ-հեռագրական յարակցութիւնները ինչպէս պօստ-հեռագրական վարչութեան իշխանութեան տակ գտնվող, այնպէս և երկաթուղային գծերի վրա, յայտնելով որ պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը անյապաղ կը ձեռնարկէ պօստային գործի կազմակերպութիւնը վերոյիշեալ հիմունքներով կատարելագործելու, դիմում է օրինագծի յօդուածային քննութեան» (ծափահարութիւն)։

Օրինագիծը համարվում է շտապողական։

Լինգը հոկտեմբրեաններների կողմից միանում է բանաձևին։

Ընդունվում է հռետորների ցուցակագրելը դադարեցնել։ Ընդունվում է նաև իւրաքանչիւր հռետորին իրաւունք տալ խօսել 10 րոպէից ոչ աւել։

Պօստ-հեռագրական գլխ. վարչութեան պետը տալիս է մի քանի բացատրութիւններ։

Իշխ. Վոլկոնսկուն նախագահի տեղում փոխարինում է բարոն Մէյէնդորֆը։

Պետրով 3-րդը՝ աշխատաւորականների, Չերեմնովը՝ կադէտների, Տօմաշէվիչը՝ նացիոնալիստների և Բոբրինսկին՝ աջակողմեանների անունից յայտնում են, որ նրանք միանում են մասնաժողովի զեկուցմանը և բանաձևին։

Կուզնեցովը դէմ է ռոճիկները աւելացնելուն, որովհետև սօցիալ-դեմօկրատները կարծում են, որ ստորին ծառայողների տնտեսական դրութեան բարելաւումը կայանում է ոչ Թէ նրանց ռոճիկների մասնակի աւելացումների մէջ, այլ արհեստակցական միութիւններ Թոյլատրելու մէջ։

Վիճաբանութիւններն աւարտված են։ Քուէարկութիւն։ Օրինագիծը ընդունվում է մասնաժողովի զեկուցման համաձայն։ Մասնաժողովի բանաձևը ընդունվում է։

Հերթին այն օրինագիծն է, որով առաջարկվում է պետական գանձատնից նպաստներ տալ յեղափոխական կուսակցութիւնների և անձերի աւազակային գործողութիւններից վնասվածներին։

Իշխ. Ցէնիշէվիլը հակիրճ պարզում է զեկուցման էութիւնը։

Գրվում են 79 հռետորներ։

Քուէարկութեամբ որոշվում է հռետորների ցուցակը փակել։

Ժամը 1-ին յայտարարվում է ընդմիջում։

Նիստը վերսկսվում է ժամը 2 և 10 րոպէին։

Բուլատը աշխատաւորականների անունից կարդում է հերթական գործերին անցնելու մի բանաձև, որ մերժում է օրինագիծը, որը, նրա կարծիքով, լաւագոյն ապացոյցն է այն բանի, որ դումայական մեծամասնութիւնը, յենված ոչ ժողովրդական համակրանքի, այլ ոստիկանական ոյժի վրա, աշխատում է մշակել, յղկել խուզարկութիւնը։ Տէրրորի հետ կռիւ պէտք է մղել ոչ Թէ ժանդարմներին և ոստիկանական «սիշչիկներին» կենսաԹոշակներ տալով, այլ տէրրորը ծնող պատճառները հեռացնելով։ Օրինագիծը հնարաւորութիւն չէ տալիս կենսաթոշակներ տալ և այն մասնաւոր անձանց, որոնք վնասվում են պաշտօնական անձանց կողմերից եկող տէրրորից։

Զեկուցանողը ուղղումն է մտցնում Բուլատի ճառի մէջ, ասելով որ երկրորդ յօդուածը չէշտում է և այն կէտը, Թէ նպաստներ կարելի է տալ նաև այն մասնաւոր մարդկանց, որոնք վնասվում են տէրրորից, անկախ նրանից՝ աջից է գալիս նա, Թէ ձախից։

Քահանայ Ստանիսլավսկին յայտնում է, որ աջակողմեանների ֆրակցիան ձայն կը տայ յօգուտ օրինագծի, յիշելով որ եթէ այժմ «ընկերների» կատաղութիւնը չէ առաջանում նախկին արագութեամբ և ոյժով, դրանով մենք պարտական ենք մեծ մասամբ միապետական կազմակերպութիւններին, որոնց պանծալի (!) անդամները անձնուիրութեամբ կռւեցին և այժմս էլ կռւում են յեղափոխական շարժման դէմ, նաև Ցարի հաւատարիմ սպասաւորներին, որոնք պատւով կատարեցին իրանց պարտականութիւնը մինչև վերջ, անգամ կանգ չառնելով նահատակի մահվան առաջ... (ծափահարութիւն աջակողմում)։

Մի երկար ճառ արտասանում է Մակլակովը. մատնանշելով որ օրինագծում երկու կողմեր կան՝ գործնեայ և ցոյցանման, մի կողմից տէրրորի զոհերին օգնելու ցանկութիւն, միւս կողմից՝ դատապարտել տէրրորը։ Բայց երկրորդ նպատակը արդէն սպառված է։ Դուման դատապարտեց տէրրորը, ընդունելով անցեալ նստաշրջանում հերթական գործերին անցնելու համապատասխան բանաձև։ Քննադատութեան պէտք է ենթարկել ոչ Թէ օրինագծի մօրալ գնահատութիւնը, այլ նրա գործնական անգործադրութիւնը, գործնական անվէտքութիւնը, այսինքն որ նա կեանքում անհնար է գործադրել։

Ներկայացված օրինագծի իղձեան նա չէ, որ մէկը վնասվել է, ծառայելով պետութեան։ Վարձատրութիւն տալու պատճառ ընկած է վնասված անձի գործողութիւններից դուրս, նա տարված է յանցաւորի ղեկավար շարժառիթների շրջանը։ Երբ խօսքը վերաբերում է վնասվածին վարձատրելու խնդրին, ինչէն է հարկաւոր նրան և պետութեանը իմանալու՝ ինչպիսի դրդումներից ստիպված յանցաւորը կատարեց իր գործը։ Մի պահակ վնասվեց՝ երբ բռնում էր քաղաքական պրօպագանդիստին, միւսը հաշմանդամվեց՝ երբ բռնում էր ձիագողին, հրդեհողին կամ աւազակին։ Օրէնքից երևում է, որ մէկը վարձատրութիւն կը ստանայ, միւսը՝ ոչ։ Չէ՞ որ նրանք երկուսն էլ վնասվեցին ծառայութեան մէջ, վնասվեցին ծառայութեան համար, նրա համար, որ բռնում էին յանցաւորների։ Արդարութիւն այդ տեսակէտից պետութեան կողմից չէ կարող լինել։ Օրինագիծը մեզ կը դնէ սիստեմատիկ ամօթալի կամայականութեան ճանապարհին, որովհետև յանցագործութեան որոշումը՝ քաղաքական է թէ ոչ՝ յանձնվում է ներքին գործերի մինիստրութեանը, որ ընդ ամէն կը հիմնվի ստորին գործակալների տեղեկութիւնների վրա։ Չէ՞ որ մասնաւոր անձինք էլ են վնաս կրում տէրրորից, երբ ռումբը պայթում է ամբոխի մէջ և երբ «մունդիրի» պատիւը պաշտպանում է օֆիցէրը, կրակելով փողոցում։ Ի՞նչպիսի միջոց ձեռք կառնէ մեր ներքին գործերի մինիստրութիւնը։

«Ես պէտք է ասեմ, որ բայց և այնպէս օրէնքի իղձեան համակրանք է առաջ բերում. ես ամբողջովին կը միանայի նրան, եթէ խօսքը վերաբերէր Թէկուզ պետական ծառայութեան մէջ եղողներից բոլոր վնասվածներին անխտիր վարձատրելուն։ Բայց դուք կամենում էք ստեղծել մի նորմալ օրէնք, որ իրաւաբանական տեսակէտից կանգնեցնում է կամայականութեան և անարդարութեան արժան։ Անարդարացի են այն խօսքերը, ասված Թէկուզ կառավարութեան ներկայացուցչի բերանով, որ երբ երկրորդ Դուման համակրում էր կողոպտողներին և աւազակութիւններին։ Նոյնպիսի սխալ մէկնութիւն տուեց նաև մինիստրութեան ներկայացուցիչը, երբ ասաց, որ եթէ երրորդ Դուման դատափետէ տէրրորը, նա իր լիակատար միութեան ապացոյցը կը տայ կառավարութեան հետ։ Ես կարող եմ կորցնել հաւատս դէպի Դուման, ինչպէս կորցրել եմ հաւատս դէպի կառավարութիւնը, բայց քանի որ այդ չը կայ, ես կարող եմ ասել, որ կառավարութեան և Դումայի միջև կայ համաձայնութիւն, կայ կօմպրոմիս, զիջում, որպիսին կարող է ծանրապէս ընկնել Դումայի բարի անուան վրա, սակայն, ի պատիւ իմ քաղաքական հակառակորդների, կասեմ, որ լիակատար համաձայնութիւն չը կայ և չէ էլ կարող լինել» (երկարատև ծափահարութիւն ձախակողմից)։

Իշխ. Ցէնիշէվը բացատրում է, որ օրինագիծը վերաբերում է միայն նրանց, որոնց ոստիկանութեան պաշտօնեաների, ժանդարմների և բանտային ծառայողների աւելացած Թոշակների նախկին օրէնքները չէն վերաբերում։ Այդպիսով օրէնքը անարդարացի համարելը լուծվում է։ Այնուհետև, երբ ոստիկանութեան պաշտօնեաները, երբ պետութեան սպասաւորները վնասվում էին ծառայական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ, բայց ի պատիւ ներքին գործերի մինիստրի պէտք է ասել, որ նա միշտ աշխատել է գործադրել վարձատրութեան բարձր չափը։ Այդպիսով լուծվում է նաև այն կամայականութեան մասին արված կշտամբանքը, որպիսին, իբր, սահմանում է օրինագիծը։

Վերջում զեկուցանողը առարկում է Ազատարար Թագաւորի անունով Թոշակները իւրացնելուն կատաղի ուղղված կշտամբանքների դէմ։

Ժամը 4-ին յայտարարվում է դադար։

Նիստը վերսկսվում է բարօն Մէյէնդորֆի նախագահութեամբ։

Պօկրովսկի 2-րդը յայտնում է, որ սօցիալ-դեմօկրատները արդէն արտայայտեցին իրանց բացասական վերաբերմունքը դէպի ներկայացված օրինագիծը, որ ինքնին օտար է հումանիզմի և մարդասիրական վսեմ սկզբունքներին։ Իրաւացի էր ներքին գործերի մինիստր Մակարովը, երբ խօսում էր Դումայի մեծամասնութեան և կառավարութեան համերաշխութեան և միութեան մասին։ Շնորհիւ դումայական մեծամասնութեան աջակցութեան, միշտ լայն և լայն զարգանում է կառավարական տէրրորի սիստեմը. ժամանակ է նրան ցրել (ծափ. ձախակողմից)։

Պօլովցեվը մի երկար ճառով կանգ է առնում օրինագծի իրաւական կողմի վրա։

Ընդունվում է Թոյլ տալ խօսել ընդամէնը վեց հռետորների։

Ուշ լինելու պատճառով նիստը ժամը 6 և 5 րոպէին փակվում է։

Հետևեալը երեկոյեան ժամը $8\frac{1}{2}$-ին։

—

Պետերբուրգ, 11 դեկտեմբերի

30-րդ (երեկոյեան) նիստը բացվում է ժամը 8 և 50 րոպէին։ Նախագահում է Խոմեակովը։ Կարդացվում է օրակարգը։

Հերթին դրված է Կովկասի տէրրորիստական գործողութիւնների առիԹով ուղղված հարցապնդումի քննութիւնը։

Մինիստրների օԹեակում է բարօն Նոլդէն։

Պուրիշկեվիչը մի ճառով, որ տևում է երկու ժամից աւել, բանաձևում է բարօն Նոլդէի ճառի հիմնական կէտերը և գալիս է այն եզրակացութեան, որ Նորին Կայսերական Մեծութեան Փոխարքայի տեղապահը... (բաց է Թողած)։ Կովկասի պահպանողական, հաստատուն և հաւատարիմ ազգաբնակութիւն հանդիսանում են մահմեդականները։ Եթէ Կովկասի կառավարութիւնը յենվէր մահմեդականների վրա, Կովկասը այն խեղճութիւնը չէր ներկայացնի, որպիսին ներկայացնում է այժմ։ Ցաւալի է, որ մահմեդականները հալածանքի մէջ են։

Տեղական իշխանութիւնները յենվում են հայերի վրա, ռուսաց ազդեցութեան, ռուսական հզօրութեան և ոյժի այդ վաղեմի հակառակորդների վրա։ Կովկասի հայերը ստեղծում և աւելացնում են պարսկական այն շլուխը (խառնվութիւն), որը կարող է փոխվել աշխարհային կատաստրոֆայի. նրանք աշխատում են Թաւրիզում, որպէս զի լայնացնեն յեղափոխութեան սահմանները և դժուարութիւններ ստեղծեն Ռուսաստանի համար (երկարատև աղմուկ, ծափահարութիւն աջակողմից)։

Ոչ Թէ պետական, այլ անձնական են այն սկզբունքները, որ գործադրում են Կովկասի ռուսական բարձր իշխանութեան ներկայացուցիչները. և այդ սկզբունքները տանում են ոչ միայն Կովկասի հոգևոր անկման, որովհետև հոգեպէս նա արդէն լուծվել է, այլ և նրա ֆիզիքական քայքայման։

Ցապացոյց իր ասածների, հռետորը մանրամասն կանգ է առնում հայկական և վրացական հարցերի, վարչութեան գործունէութեան և Կովկասի միջնակարգ դպրոցի վրա։

Հայկական սեպարատիզմի կենտրոնը և նրա աւելի բնորոշ արտայայտումները կարող են երևան գալ հայկական եկեղեցու պատմութիւնից։

Հռետորը բերում է այդ պատմութեան նկարագիրը, սկսած 1828 Թւից։ Զուգընթացաբար նա խօսում է Բագուի կուլտուրական միութեան գործունէութեան մասին, որ իրան նպատակ է դրել Մեծ Հայաստան ստեղծել։

Վրացիներին հռետորը վերագրում է Վրաստանի էկզարխ Նիկօնի սպանութիւնը։ Հռետորի ասելով, այդ սպանութիւնը կատարվեց վրաց այլադաւան դրասենեակի անմիջական մասնակցութեամբ։ Էկզարխ Նիկօնը սպանվեց այն գործադիր կոմիտէտի ձեռքով, որ բաղկացած է հինգ աշխարհական և երկու հոգևորական անձերից. նրանց Թւում հինգը վրացիներ են, մինը՝ հայ, մինը՝ Թուրք։ Սակայն,—ասում է հռետորը,—մարդասպանները մինչև օրս չեն յայտնագործվել։ Եթէ վրացական սեպարատիստական շարժումը, որ նման է հայկականին, չէ արտայայտվում այժմ այնպիսի սուր ձևերով, այդ միայն այն պատճառով է, որ ժանդարմական վարչութիւնը, որ վերցված է Փոխարքայի իշխանութիւնից, գործում է ինքնուրոյն կերպով։ Շնորհիւ ժանդարմական իշխանութեան ջանքերին, հայ և վրացի սեպարատ և յեղափոխական կազմակերպութիւնները իրանց գործունէութիւնը գաղտնի պարծրին, իսկ Կովկասի բարձր իշխանութիւնը և նրա ներկայացուցիչը կամ անգործութիւնից են տանջվում, կամ իրանք պաշտպանում են յեղափոխական կազմակերպութիւններին, կամ նայում են մատի արանքով, լինելով կաշառակերներ։

Հռետորը խնդրում է ընդմիջում անել։

Ձայներ աջակողմից՝ «ընդմիջում, ընդմիջում»։

Ժամը 10-ին յայտարարվում է ընդմիջում։

Նիստը վերսկսվում է ժամը 10 և 15 րոպէին։

Պուրիշկեվիչը իր ճառը կարճացնելու նպատակով ժամանակաւորապէս դուրս է հանում Կովկասի միջնակարգ դպրոցի հարցը և անցնում է ռուսական վարչութեան։ Նրա ասելով, բոլոր ռուս արժանաւոր մարդիկ Կովկասից արտաքսվում են։ Կովկասեան ադմինիստրացիայի գլուխ կանգնած են մարդիկ, որոնք պէտք է լինէին ուրիշ դրութեան մէջ (ձայներ ձախակողմից. «ինչպիսի»)։

Նախագահը խնդրում է տեղերից հարցեր չառաջարկել։

Պուրիշկեվիչ (դիմելով ձախակողմին).— Այնտեղ, ուր և դուք ևս պէտք է նստէք, (ծիծաղ)։ Բայց ինչո՞ւ նրանք, որոնց ատելի է այն ամենը, ինչ որ ռուսական է, տեղ են գտնում Կովկասում։ Ես Թոյլ չեմ տալ ինձ կշտամբել այդ բանում ծերունի կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվին, որովհետև նա այնքան ծեր է և Թոյլ... (բաց է Թողած։ (Ծիծաղ, աղմուկ)։

Նախագահը նկատողութիւն է անում հռետորին։

Պուրիշկեվիչը կարծում է, որ Կովկասի իրերի դրութիւնը որոշելու համար հարկաւոր է ոտքից գլուխ նկարագրել կովկասեան քաղաքականութեան ոգևորողին, Փոխարքայի դիւանատան կառավարչին։ Այս նպատակով հռետորը կանգ է առնում Դատէշկելեանիի և Փիթօյէվեան գործերի պատմութեան վրա և գալիս է այն եզրակացութեան, որ դիւանատան կառավարչին պէտք է կաշառակեր համարել։

Նախագահը կրկին կանգնեցնում է հռետորին, նկատողութիւն է անում նրան, և մատնանշում է, որ նա իրաւունք չունի առանց բաւականաչափ փաստերի Թոյլ տալ իրան այդպիսի մեղադրանքներ կարդալ։

Պուրիշկեվիչը շարունակելով, կանգ է առնում Թերեքի շրջանի ատամանի դիւանատան կառավարիչ Զինովիէվի գործունէութեան վրա։ Հռետորի ասելով, «Զինովիէվ»—ֆիկտիվ ազգանուն է։ Այն անձը, որ կրում է այդ ազգանունը, ապրում է կեղծ անցաթղթով։ Իրան Զինովիէվ անուանողը փախստական յանցաւոր է, որ ինչ որ մի կնոջ միջոցով միացաւ Թերեքի զօրքի ատաման Կոլիւբակինին։ Այդ Զինովիէվը զէնք և փամփուշտ և զանազան մերկացուցիչ տեղեկութիւններ էր հայթայթում Թիֆլիսում գործող աւազակային խմբին։ Վերջում Կոլիւբակինին կանչեցին Պետերբուրգ, իսկ Զինովիէվին բանտ դրին։

Այդպիսի գծերով պատկերացնում է հռետորը նաև փոխ-գնդապետ Զասիպկինի և ռոտմիստր Դուբրօվի գործունէութիւնը։ Բագուի քաղաքապետ Զունկօվսկին, հռետորի ասելով, կաշառական կօլօյի նախագահն է։

Հռետորը մի շարք նման կենսագրութիւններ է պատմում կովկասեան ադմինիստրացիայի շատ անձերի մասին և վերջացնում է նրանով, որ այն minimum-ը, որ կարելի է պահանջել,—դա տեղական ադմինիստրացիայի գլխավորին փոփոխելն է, որպէսզի այդ պարոններից և ոչ մինը այնտեղ իշխանութեան գլուխ կանգնած չը լինի։

«Ես համոզված եմ,—ասում է նա,—որ եթէ Վօրօնցօվ-Դաշկօվը հեռանայ այսօր, այնտեղ րէժիմը կը դառնայ Մուրավիէվեան։ Այդ րէժիմը Մուրավիէվեան րէժիմ չէ այժմ այն պատճառով, որ այնտեղ մնում է ծերունազարդ Փոխարքան։ Մենք պէտք է մեր Ինքնակալի աչքերի առաջ բանանք այն վարագոյրը, որ ծածկում են ինքնասէր և իշխանասէր իշխանաւորները։ Մենք պէտք է ամենահպատակօրէն ցոյց տանք մեր Կայսրին, որ այնտեղ տանջվում են մեր եղբայրները, պէտք է ջանանք, հոգանք և յամառութեամբ ձեռք բերենք այն, որպէսզի վօրօնցօվեան լուծից ազատվեն նրանք, որոնք անպարտ վնասվում են Կովկասում։ Դա մեր պարտականութիւնն է, մեր սրբազան պարտքը։ Հակառակ դէպքում մենք չենք կատարի նրանց կամքը, որոնք մեզ ուղարկել են այստեղ, որպէսզի պաշտպանենք մեր ազգային գործը»։ (Ծափահարութիւն աջակողմից)։

(Կը շարունակվի)

(«Հ. Գ.»)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Ինչպէս յայտնի է, կովկասեան զինւորական-նահանգական դատարանը իշխ. Իլ. Ճավճավաձէի սպանութեան մէջ մեղադրվող երեք վրացիներին դատապարտեց մահվան պատժի կախաղանով։

Այժմ, ինչպէս կարդում ենք տեղական ռուս Թերթերում, հանգուցեալ իշխանի այրին մի նամակով, յանուն Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի, Թախանձագին խնդրում է ներել այդ մարդասպաններին և պատիժը չը գործադրել։

—

Դեկտ. 11-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանում քննվեցին.

1) «Тифл. Лист.» օրաԹերԹի նախկին խմբագիր Մելիք-Բէգլարեանի գործը, որ մեղադրվում էր մամուլով զրպարտելու մէջ։

Պաշտպանում էր Ի. Գ. Խաչատուրովը։

Դատարանը որոշեց գործը դադարեցնել։

2) Նախկին «Արշալոյս» հայ օրաԹերԹի խմբագիր Գ. Մելիք-Կարագեօզեանի գործը, որ մեղադրվում էր 1905 Թ. մամուլի օրէնքները խախտելու մէջ։

Դատարանը մեղաւոր ճանաչեց Մելիք-Կարագեօզեանին և դատապարտեց նրան 15 րուբլի տուգանքի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիսի քաղաքացիական գործերի ատեանը դեկտեմբերի 8-ին քննելով Թիֆլիսի հացԹուխներից երեքի բողոքագիրը այն մասին, որ քաղաքային դումայի նոյեմբերի 27-ին հացի գները պակասեցնելու որոշումը անշահեկան է իրանց համար, և ուշադրութեան առնելով, որ այդ բողոքագրում բերված փաստերը անհիմն են արդէն համարվել տնտեսական մասնաժողովից,—որոշեց այդ բողոքագիրը Թողնել անհետևանք, որի մասին յայտնել բողոքողներին ոստիկանութեան միջոցով։

◆ Դեկտեմբերի 11-ին Թիֆլիսի նահանգապետը տեղեկացրեց քաղաքագլխին, որ նա հաստատեց հացի սակագինը այսպէս. 1-ին տեսակի ֆունտը՝ $4\frac{1}{2}$ կոպէկ, 2-րդ տեսակի ֆունտը՝ $4\frac{1}{4}$ կ. և 3-րդ տեսակի ֆ. 4 կ.։ Թոնրի հացի 1-ին տեսակի ֆունտը 5 կոպէկ, 2-րդ տեսակի ֆունտը՝ $4\frac{1}{4}$ կ.։ Ընդ սմին նահանգապետը յարակցում է, որ բոլոր տեսակի հացի սակագները կազմելու համար պէտք է ուշադրութեան առնվեն ժողովրդական մատակարարութեան ապահովութեան կանօնադրութեան 127-րդ յօդուածի ծանօԹութեան մէջ յիշատակված ցուցմունքները։

◆ Թիֆլիսի հասարակական կլուբի աւագների խորհուրդը կազմել է րեֆերատների հետևեալ ծրագիրը։ Այսօր կը կարդայ 1-ին իգական գիմնազիայի ուսուցիչ Շահնազարեանը Լէօնիդ Անդրէևի մասին։ Հետևեալ րեֆերատները նուիրված կը լինեն էսպերանտօ լեզուին, Օսկ. Ուայլդի, Մաքսիմ-Գօրկու գրուածքներին, այն հարցին, Թէ ինչ է կարդում երիտասարդութիւնը, Կովկասի բարձր կրթական հաստատութեան խնդրին և այլն։

◆ Հայոց դրամատիքական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որ երկրորդ անգամ նշանակված էր երէկ Թիֆլիսի բօրսայի դահլիճում, կրկին չը կայացաւ, որովհետև եկել էին հազիւ 15—17 հոգի, որոնցից կէսը վարչութեան անդամներն էին։ Վերջնականը կը կայանայ առաջիկայ հինգշաբթի օրը։

◆ Թիֆլիսի նահանգական դատարանը քննելով Յոֆանեան դպրոցի հոգաբարձութեան դատը այն ուսուցիչների դէմ, որոնք պահանջում էին ռոճիկի վճարում 1906 Թւի համար, վճռեց գործը հոգաբարձութեան օգտին։

◆ Դեկտեմբերի 10-ին տեղի ունեցաւ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամների մասնաւոր խորհրդակցութիւնը ընկերութեան փոխ-նախագահ ընտրելու հարցի համար։ Երկարատև վիճաբանութիւններից յետոյ Թերթիկներով անուններ տրվեցին. 12 ձայներով առաջին Թեկնածու ընտրվեց քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ և 10 ձայներով երկրորդ կանդիդատ Դիմ. Զօլօկաշվիլի։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին, կովկասագիտական բարձր դասընԹացքներում տեղի կունենայ Ստ. Լիսիցեանի 7-րդ դասախօսութիւնը հայկական պատմութեան մասին։

◆ Ս. Եղիազարեանը, որ աւտոմոբիլների երԹեւեկութիւն հաստատեց Սղնախի և Թիֆ-

լիսի միջև, բացի արդէն գործող երկու մարդատար աւտոմոբիլներից, դեկտ. 10-ին ստացւ նոր, 16-տեղանոց «Զաուրեր» ֆիրմայի աւտոմոբիլներ Շվէյցարիայից, որոնք ունեն բոլոր յարմարութիւնները, ինչպէս օրինակ էլեքտրական լուսաւորութիւն, վառարան և այլն: Շուտով ստացվելու են թեթև տեսակի նոր աւտոմոբիլներ Վլադիկավկազի և Թէլաւի ճանապարհների համար:

✦ Մօտ օրերս, ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան կողմից մի յատուկ պատգամաւորութիւն կը ներկայանայ Կովկասի Փոխարքային և կը միջնորդէ թոյլատրել կրկին դասախօսութիւններ կարդալ տեղական լեզուներով:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է առաջարկել դումային միջնորդութիւն յարուցել, որ Թիֆլիսի հեռագրաթելերը յանձնվեն քաղաքային ինքնավարութեան տնօրինութեան:

✦ Նոյեմբեր ամսվայ ընթացքում քաղաքային ոստիկանութիւնը Թիֆլիս քաղաքի օգտին ժողովել է 17,897 րուբլի 99 կոպէկի գնահատման տուրք և 1300 րուբլի ձիերի տուրք. առ 1-ն դեկտեմբերի մնում է ժողովելու 113,868 ր. 37 կ. գնահատման տուրք, և 16,362 ր. 3 կ. ձիերի տուրք:

✦ Քաղաքային վարչութիւնը հեծանիւների տուրքի կապալը թողել է Էզէլսօնի վրա, տարեկան առնելով 400 րուբլի:

✦ Քաղաքային դումայական հողային մասնաժողովի նախագահ ընտրվել է Յ. Ն. Մարկոսեանցը:

✦ Կիրակի, դեկտեմբերի 14-ին, Վերայի քաղաքային աուդիտորիայում կը կայանայ գրական ցերեկոյթ, որ նուիրված կը լինի Տուրգենևի գրուածքների ընթերցանութեան:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յանձնել է գործավար Սահաթսազեանին ստուգել քաղաքի նոտարների գրքերը, իմանալու արդեօք բոլոր տուրքերը, որոնք օրէնքով մտնելու են քաղաքի գանձարկղը, ստացվե՞լ են լրիվին և կանոնաւոր կերպով:

✦ Կովկասում ուղղափառութիւն տարածող ընկերութիւնը 23,000 րուբլի է յատկացրել Թիֆլիսում Պեսկի կոչված քաղաքամասում հողաբաժին գնելու և մի եկեղեցի կառուցանելու համար ի յիշատակ հանգուցեալ էկզարխ Նիկոն արքեպիսկոպոսի:

✦ Կիրակի, դեկտեմբերի 14-ին, Քութայիսի վրացի հասարակութիւնը տօնելու է Ակակի Ծերեթելու յօբելեանը, որին ներկայ լինելու համար Թիֆլիսից մեկնեց ինքը յօբելեարը:

✦ Վրիպակ.—«Մշակի» № 274-ի IV երեսի առաջին սիւնակի առաջին տողում միտքն աղաւաղող մի սխալ է սպրդել. տպված է «համաձայնութիւն չէ տուել Օրմանեանի թեկնածութեան…», պէտք է լինի՝ «համաձայնութիւն էր տուել Օրմանեանի թեկնածութեան…» և այլն:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Դեկտ. 11-ին, Թիֆլիսի 3-րդ արական գիմնազիայի դասատու Իվան Մօրախինը, որ ապրում է Մօսկօվսկայա փողոցում, № 30 տանը, դանակով կտրեց իր ծոծրակը: Ինքնասպանութեան պատճառը, ինչպէս բացատրեց նրա կինը, նիւթական անապահով դրութիւնն էր:

✦ Դեկտ. 11-ին, առ. ժամը 11-ին, Վօրոնցօվեան կամուրջից իրան Կուր գետը նետեց մի ինչ-որ անյայտ աղջիկ, գիմնազիստակայի զգեստ հագած:

✦ Դեկտ. 11-ին ձերբակալվեց աքսորված և կրկին վերադարձած Գէօրգի Կուջիձէն:

✦ Գասպար Եարեանի բնակարանից, որ գտնվում է Աբաս-Աբադեան հրապարակի վրա, Կ. Հ. Բ. Ընկ. շինութեան մէջ, անյայտ անձեր անցեալ գիշեր տարել են 120 րուբլու սպիտակեղէն:

✦ Դեկտ. 11-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ի մօտերը, Յովսէփ Գաբրիէլեանի թէյատանը, Պօչտօվայա փողոցում, յանկարծամահ եղաւ պարսկահպատակ Իսահակ Գէորգեանը:

✦ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Թիւրքահպատակներ՝ Կիրակոս Աղիզեանց, Շիգօ Մարկոսեան և Արամ Նազարեան, անցաթղթի պարտադիր կանոնները խախտելու համար և իբրև փսասակար մարդիկ ենթարկվում են իւրաքանչիւրը 3 ամսով բանտարկութեան, իսկ յետոյ աքսորի Թիւրքիա:

✦ Սենաքի գաւառի բնակիչ Րամանոս Զաղամիան իբրև փսասակար անձն հասարակութեան և պետութեան համար՝ ենթարկվում է 3 ամսով բանտարկութեան, իսկ յետոյ աքսորի գեն.-նահանգապետութեան սահմաններից:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Անցեալ ուրբաթ օրը, ցերեկվայ ժամը 3-ին, «Лазарь» շոգենաւի մեքենավար Բախմետևեվը իր կօչեգարի, մի ուրիշ շոգենաւի մեքենայապետ Կրասիլնիկովի ու մի ուրիշ որսորդի հետ միասին առագաստաւոր նաւով գնում են Բագուից 20 վերստ տարածութեան վրա գտնվող Պեսչանի կղզին որսի: Նրանք վերցնում են իրանց հետ երկու օրվայ պաշար և պէտք է վերադառնային կիրակի օր երեկոյեան: Սակայն նրանք չեն վերադառնում այլևս: Այդ մասին յայտնում են նաւահանգստի կառավարիչ Դվալիէվին: Վերջինս դեկտեմբերի 9-ին ուղարկում է «Бакинецъ» բարկազը որոնելու կորած որսորդներին: Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 8-ին վերադառնում է բարկազը իր հետ բերելով մի մակոյկ չորս դիակներով: Բարկազի մարդկանց ասելով, մօտենալով Պեսչանի կղզուն, նրանք նկատում են ափից 3 սաժէն հեռու խարիսխ ձգած մակոյկը, որի յատակին ընկած էին երեք դիակներ առանց հրացանների. դիակների վրայից հանված էին վերնազգեստները և կօշիկները: Չորրորդ դիակը գտել են ծովափից 400 քայլ հեռու, կղզու վրա: Նրա մօտ ևս հրացան չը կար, նրա վրայից էլ էին հանել վերնազգեստները: Ոչ մի հետք չը կայ, որ նրանք կռիւ են մղել, արեան հետքեր էլ չեն նկատված: Մահվան պատճառները դեռ ևս պարզված չեն: Մեռածները բոլորն էլ ընտանիքաւորներ են: Կղզին անմարդաբնակ անապատ է ներկայացնում, նաւեր այնտեղ չեն գնում, որովհետև հաղորդակցութեան գծից դուրս է. «Бакинецъ»-ի մարդիկը մի տարօրինակ բան են նկատել. այդ ամայի կղզու վրա, ուր խմելու մաքուր ջուր չը կայ, եղեգնուտների մէջ արածում էին երեք ձիաներ: Հարևանցի կերպով դիտելով՝ այնտեղ նրանք մարդիկ չեն տեսել: («Кс.»)

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, հոկտեմբերի 14-ին
Թանդոյեան եկեղեցում
տեղի կունենայ
ծխական ժողովի շարունակութիւնը:

Զբաղմունքի նիւթերն են՝ վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը և եկեղեցուն ու դպրոցին վերաբերեալ այլ հարցեր:

Ժողովի սկիզբն է ժամը 12-ին: Հրաւիրւում են յարգելի ծխականները ներկայ լինելու ժողովին: 2—1

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. / 5—6 ժ. երեկ.

Վելիամինօվսկայա փող., № 10.

(օ. մ.) 100—27

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Յ. Մ. ԿԼՕՆՁԵԱՆ

Ընդունում է բերանի և ատամի հիւանդութիւններ ունեցողներին: Շինում է ոսկու, արծաթեայ, փարփորի և այլ տեսակ պլօմբներ: Արհեստական ատամներ ոսկու և կաուչուկի վրա: Կաբինետին կից արհեստական ատամների լաբօրատորիա: Խորհուրդը ձրի:

Ընդունելութիւն { 9—2 ժ. առաւօտեան / 4—7 ժ. երեկոյեան

Шелковниковская ул., № 8, ոչ հեռու Աբաս-Աբադսկայա հրապարակից:

(շ. կ. չ.) 25—11

ԲԺԻՇԿ Ն. Ա. ԵԱՐԱՄԻՑԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
Հիւանդութիւնների

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է { առաւօտեան 12—2 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.

Օլգինսկայա փողոց, № 14.

(շ. ե. հ.) 20—19

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ:

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան / 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ծավճանիձէի:

100—71

Դեկտեմբերի 10-ից մինչև 18-ը
ի ցոյց կը դրվեն և կը ծախվեն
«ՄԵՂՈՒ»
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ ՄԷՋ

պատրաստված իրերը և կոշմիակի չքաւոր կանանց ձեռագործները: Մանկական ըզգեստներ և սպիտակեղէն, բազմատեսակ զգոնոցներ մանուկների և մեծերի համար, նորածին մանկան օժիտ, տիկնանց ներքին շրջազգեստներ, թէյի և խոհանոցի սրբիչներ, շրջանակներ, պայուսակներ, օրացոյցներ, արհեստական ծաղիկներ մեծ քանակութեամբ գլխարկների և դէյաների համար, զարդարված կողովներ, թղթից շինած գլխարկներ և ուրիշ տօնածառի զարդեր, կոտիլիոնի նորութիւններ, հագցրած տիկնիկներ, երկու հատ շքեղ մետաքսեայ եապոնական վերմակներ, բարձեր և ուրիշ շքեղ ձեռագործներ:

Գները չափաւոր են:

Վաճառքը լինելու է ամեն օր՝ առաւօտեան 10 ժ. մինչև 7-ը: 3-ից մինչև 4 ժամը relâche. Մուտքը ձրի է:

(հ. շ. ե. չ.) 4—4

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — „MESSAGERIES MARITIMES“

Կարանտինը Թիւրքիայում վերցված է.

15/28-ին դեկտ. մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 4-ին, առաջնակարգ „Crimée“ շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն:

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները մինչև Պարիզ, Նիւ-Եօրկ և Շանխայ (Չինաստան), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում, պակասեցրած գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, Նախկին Արծրունու գալէրէյում՝ թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս թիւ 608: Գրասենեակը բաց է՝ 9—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, ամեն օր, բացի կիրակի օրերից: 1—1

Открыта подписка на 1909 годъ
на ежедневную, большую, политическую, безпартійную газету

„СЛОВО“

выходящую въ С.-Петербургѣ въ изданіи и подъ редакціей
М. М. ѲЕДОРОВА.

Государственная Дума съ подробными (по стенограммамъ) отчетами объ ея засѣданіяхъ.

Съ 6 окт. 1908 г. газета выходитъ и по понедѣльникамъ.

Въ газетѣ принимаютъ ближайшее участіе:

З. Д. Аваловъ, С. А. Адріановъ, К. К. Арсеньевъ, К. С. Баранцевичъ, Н. А. Бердяевъ, С. Н. Булгаковъ, П. К. Бѣлецкій, А. Васильевъ, А. Вергежскій, Н. М. Волковыскій, О. П. Герасимовъ, В. С. Голубевъ, Г. К. Градовскій, А. В. Карташевъ, Максимъ Ковалевскій, А. Ѳ. Кони, Г. И. Коровицкій, проф. Несторъ Котляревскій, С. А. Котляревскій, В. Д. Кузьминъ-Караваевъ, Н. Н. Львовъ, П. И. Люблинскій, В. А. Маклаковъ, проф. Л. І. Петражицкій, проф. Погодинъ, Вл. А. Поссе, М. Я. Притыкинъ, Д. Д. Протопоповъ, М. А. Славинскій, Старый земецъ, П. Б. Струве, П. А. Тверской, Гр. И. И. Толстой, кн. Е. Н. Трубецкой, Н. И. Философовъ, С. Л. Франкъ, Д. Н. Шиповъ, Г. Н. Штильманъ, А. Е. Яновскій, Л. Н. Яснопольскій, М. М. Ѳедоровъ и друг.

Фельетоны:

И. В. Жилкинъ, С. Б. Любошицъ, Оптимистъ, В. Г. Танъ (Богоразъ), Чужъ-Чуженинъ и другіе.

Въ литературно-художественномъ отдѣлѣ принимаютъ участіе:

А. Бенуа, А. Блокъ, В. Брюсовъ, П. Д. Боборыкинъ, Л. Я. Гуревичъ, Сергѣй Городецкій, А. А. Измайловъ, В. Каррикъ, И. И. Крыжановскій, И. И. Лазаревскій, В Лихачевъ, Тадеушъ Налепинскій, А. В. Оссовскій, А. Ремизовъ, Н. Рерихъ, И. Е. Рѣпинъ, Ѳедоръ Сологубъ, Дмитрій Цензоръ К. И. Чуковскій, Георгій Чулковъ, Ольга Чюмина, О. Шапиръ, Т. Л. Щепкина-Куперникъ, И. Л. Шегловъ (Леонтьевъ), Конст. Эрбергъ и друг.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на 1 годъ 12 р., 6 м.—6 р., 4 м.—4 р., 3 м.—3 р., 2 м.—2 р. 15 к. 1 м.—1 р. 10 к. За границу: на годъ 20 р., 6 м.—11 р., 4 м.—8 р., 3 м.—6 р., 2 м.—4 р., 1 м.—2 р. Для учащихся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, волостныхъ и сельскихъ обществъ, сельскаго духовенства, учителей и учительницъ и фельдшеровъ на годъ 8 р., на 6 м.—4 р., 4 м.—3 р., 3 м.—2 р. 25 к., 2 м.—1 р. 50 к., 1 м.—80 к.

Перемѣна адреса для городскихъ 10 к., для иногороднихъ 45 к.

При перемѣнѣ адреса просимъ г. г. иногороднихъ подписчиковъ указывать прежній адресъ или прилагать бандероль, подъ которой высылается газета.

Подписка принимается въ Главной Конторѣ С.-Петербургъ, Невскій, д. 92.

(26, 3, 8, 13, 18) 5—4

«Մշակի» յայտարարութիւններից օգտվողներին առաջարկվում է պատուէրներ տուած ժամանակ յիշատակել լրագրի անունը և համարը:

ԱՐԵՒԻԿ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Յօրինեց Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ
Վաճառվում է հայ գրախանութներում
Գինն է հատով եւ տասնով 20 կոպէկ, իսկ հարիւրով 15 կոպէկ:

Այս աշխատութեան արժանիքը երկար տարիների փորձի և մտածութեան պտուղ է: Եթէ հայ ուսուցիչներն ու ծնողները սրա վրա դարձնեն իրանց սիրալիր ուշադրութիւնը—ձեռք բերեն իրանց սանիկների և զաւակների համար—շատ գոհ կը մնան:

Յօրինողի հասցէն՝ Թիֆլիս, Лермонтовская № 4.

(շ. չ.) 10—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
= ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ =
1909 Թ.
„ՇԻՐԱԿ“
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
(Տասնմէկերորդ տարի)

Բոլորովին նոր լաւելուածներով ճոխացրած ու հարստացրած և գունաւոր պատկերներով զարդարած: Դիրքն ու ծաւալը բոլոր եղած հայ օրացոյցներից մեծ և արտաքինով շքեղ:

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է վիճակագրութիւն ռուս. եկեղ. և վանական հողերի ու կալուածների: Մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ և կշիռ, դրամներ: Դրօշմատուրք, բնակարանի հարկ, վարձատրութիւն նոտարների, դատական պրիստաւների, երդուեալ-հաւատարմատարների: Պօստ և հեռագիր, պօստային նոր օրէնքներ, խնայողական գանձարաններ: Զինուորագրական օրէնքներ, նորակոչ զինուորների չափը, անցագրեր և բողոքելու ատեաններ: Կտակի օրէնքներ, օրինակներ, կեղծ ու անվաւեր կտակներ: Հարուստ բժշկարան, առողջապահական խորհուրդներ—խմելու ջուրը, մարդկանց երկարակեցութիւնը: Մարդու ընդունած սնունդը, սննդի նշանակութիւնը, ինչպէս է կատարվում մարսողութիւնը: Հացահատիկների մշակման նոր ձեր—հացաբոյսերի շէթիլ և նրա օգուտները, մեղուաբուծութեան օգտակարութիւնը, խորհուրդներ մեղուաբոյծներին: Կառավարութեան ձևեր, ինչ է սահմանադրութիւնը, օսմանեան սահմանադրութիւնը, թիւրքահայոց սահմանադրութիւնը: Հիպնոտիզմ, երկրի սկզբնական վիճակը, գիտաւոր աստղեր, մարդու սկզբնական լեզուն, աշխատանք, մահ և հիւանդութիւն, երազ, իշխանութեան ծագումը, մայրական սէր, թոքախտաւոր հօր կտակը, ծեր մշակի խորհուրդները երիտասարդներին, ամերիկական զօրքը: Քաղաքավարական բարոյական ակնարկներ, և չորս թուով գիտելիքներ, տնտեսական խորհուրդներ, պտուղների բժշկական նշանակութիւնը, աշխարհիս հրաշալիքները, շահի և սուլթանի ներքին կեանքը, գրքերի թշնամիները և գրադարանի ոչնչացումը, մարդու արժէքը ճորտութեան ժամանակ, մահվան վերջին վայրկեանները: Կենսագրութիւններ՝ Իզմիրլեան, Շահազիզ, Պռօշեան, Արփիարեան, Դադախեան, Մուրացան և Սաթթար-խան (պարսից վերջին յեղափոխականը) իրանց գունաւոր պատկերներով: Հանելուկներ, բեպաւսներ, զուարճալի վիճակարան: Երեսների թիւ—300:

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է ընտիր մտքեր, աֆօրիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն և բանաստեղծական փոքրիկ հատուածներ ամեն առաջին երեսի վրա, եկեղ. և ազգային տօների պատմական բացատրութիւններ, զանազան հեթանոսական սովորութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների բացատրութիւններ առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, եապօնացիների, հնդիկների, հայէշների և քրդերի կեանքից զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և եւրօպական կեանքից, հետաքրքիր թւեր և տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախսվում հասարակական գումարները, զինուորական ույժ և պատերազմական ծախքեր: Հողը Ռուսաստանում, ում ձեռքին են հողերը: Ազգային քնար—նորագոյն բանաստեղծութիւններ, աշուղական խաղեր—սիրոյ երգեր, հետաքրքիր տեղեկութիւններ բուսական և կենդանական աշխարհից, թռչունների և կենդանիների հետաքրքիր կողմերը, կենսագրութիւններ, զուարճալի դէպքեր մեծ մարդկանց կեանքից: Ժողովրդական առածներ, երգեր, լէլեներ, զուարճալի նոր առակներ, տնային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, խոհարարական խորհուրդներ, հանելուկներ, շուտասելուկներ, վիճակներ և այլ զուարճալի տեղեկութիւններ:

Տ Ա Խ Տ Ա Կ Ը յայտնի նկարչի գործ է, պատրաստված լիտօգրաֆիայում 6 գոյնով, ներկայացնում է թիւրքահայ ժողովրդի առաջ խորտակված բանտի դռները, գահավիժված բռնութեան պահապան վիշապը, ջախջախված հայ տառապանքի շղթաները և թիւրքահայ մանուկը ողջունում է հայրենիքի ազատութեան նոր տարին:

Գները՝ պատինը—50 կոպ., ծոցինը—20 կ., գումարով գնողներին զեղչ:

Դիմել՝ Александрополь типографія «Ширакъ», Карапету Апинянъ. Արտասահմանից—Alexandropoj Karapet Apinian (Caucase).

Ալէքսանդրապօլում չը դիմել ուրիշ ոչ մի հասցէով:

(չ. շ.) 8—5

1909 ԹՒԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
Լոյս է տեսնելու Թիֆլիսում
„ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ“
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ և ՄՇՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ պ. պ. Աբովեան Ս., Աթանասեան Աշ., Բուդաղեան Ս. բժ., Գիւզալեան Տ., Էյրանեան Ս., Մելիք-Բախտամեան Յ., Մխիթարեան Արշ., Շահպազեան Յով., Սահակեան Աւ. և Քալանթար Ալէք.:

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԻ» նպատակն է մի կողմից ժողովրդականացնել գիւղատնտեսութիւնը գիւղատնտեսութեամբ պարապողների համար, իսկ միւս կողմից ուսումնասիրել մեր երկրի գիւղատնտեսական և տնտեսական կեանքն ու պայմանները՝ լինելով դրա արտայայտիչը:

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԻՆ» աշխատակցելու և բաժանորդագրվելու հրաւիրվում են մեր բոլոր գիւղատնտես ընկերները, գաւառական և գիւղական ինտելիգենցիան և մանաւանդ գիւղացիները:

Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ի Ն Ը

ՌՈՒՍԱՍՏ. տարին. 3. ր., կէս տարին՝ 1 ր. 50 կ., ամիսը 40 կ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ. տարին 4 ր., կէս տարին 2 ր., ամիսը 40 կ.

Հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція Сельскохоз. журнала «ГЮХАТНТЕСЪ»

3—3 (շ. ե. հ.) Խմբագիր՝ Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի
ՀԱՑԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ,
որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառանոց:

Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղիս և թէ շրջակայ կայարաններից:

Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «բաղմօլ»:

Հետաքրքրվողներին խկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները:

Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով:

Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներին ամենանորմալ գներով:

Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման:

Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն:

Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով:

Յարգանքով՝ Մ. Յ. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ

Հասցէ՝ { Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. ящ. № 48. / Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.

(շ.) 50—17